

ZAMONAVIY DARSLARDA GURUHLARDA ISHLASH METODIKASI

Berdiyeva Lobar Norqobulovna

Axborot texnologiyalar va Menejment universiteti,

Pedagogika kafedrasi katta o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy darslarni tashkil etish hamda dars jarayonida guruhlarda ishlash metodikasi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Dars, zamonaviy dars, guruhlar, o'quvchi, guruhlarda ishlash.

Annotation: This article highlights the organization of modern lessons and the methodology of group work in the teaching and learning process. The role of collaborative learning in increasing students' activity, independence, and communication skills during lessons is analyzed.

Keywords: lesson, modern lesson, groups, student, group work.

Аннотация: В данной статье освещаются вопросы организации современных уроков и методика работы в группах в учебном процессе. Анализируется роль групповой деятельности в повышении активности, самостоятельности и коммуникативных навыков учащихся.

Ключевые слова: урок, современный урок, группы, ученик, групповая работа.

Darsning mazmuni, tizimi va o'qitish usullarining tanlanishi ko'p jihatdan o'quvchilarning yosh xususiyatlari bilan belgilanadi. O'quvchi qancha yosh bo'lsa, ular shunchalik kam hajmdagi materiallarni o'zlashtirishlari mumkin bo'lib, darsning tuzilishi va yangi usullari shunchalik xilma-xil bo'ladi. Kichik yoshdagi o'quvchilarning diqqati yetarlicha ixtiyoriy emas, idroki yetarlicha maqsadga yo'llangan emas, tafakkurlari ma'lum darajada konkret irodaviy ko'rinishlarda barqaror emas. Shuning uchun o'quvchilarni xilma-xil faoliyat turlariga jalb etish, ko'rgazmalilikdan keng foydalanish, o'yin elementlarini kiritish, yangi materialni o'rganish va o'tilganlarni mustahkamlash uchun optimal meyorini aniqlash kerak. Bularning barchasi darsning mazmuni va tuzilishiga o'z ta'sirini ko'rsatadi. Katta yoshli o'quvchilar bilan olib boriladigan darslar ancha murakkab, ular ma'ruza, nazorat, so'rash, laboratoriya ishlari ko'rinishida bo'lishi mumkin.

Bugungi kunda darsning quyidagi tiplari mavjud:

1. Aralash tipdagi darslar;
2. Yangi materialni o‘rganish darslari;
3. Bilim, ko‘nikma, malakalarni mustahkamlash darslari;
4. Mashqlar va amaliy ishlar darsi;
5. Umumlashtiruvchi, takrorlash darslari;
6. Laboratoriya darslari;
7. O‘quvchilar bilimini nazorat qilish, tekshirish va baholash darslari.

So‘nggi yillardagi izlanishlar, yuqorida qayd etilgan dars tiplarini talabga javob bermasligini, endi mashg‘ulotlarni innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etishga harakat qilish lozimligini ta’kidlashmoqda. Chunki bunday mashg‘ulotlarda natija oldindan kafolatlanadi, kafolatlangan natija uchun maqsad oydinlashtiriladi va o‘quv jarayonini amalga oshiruvchi texnologiyalar belgilanadi. Bunday mashg‘ulotda o‘qituvchi yo‘naltiruvchi, o‘quvchi esa bajaruvchi – boshqaruvchi rolida bo‘ladi. Bunday darslarda egallangan bilimlar ijoday, ko‘nikma va malaka unumli bo‘ladi. Ammo innovatsion texnologiyalarni qo‘llashda o‘quvchilarning yosh xususiyatlarini albatta hisobga olmoq darkor. Masalan, boshlang‘ich sinflarda kichik guruhlarda ishlashning quyidagi: «Aqliy hujum», «Rolli o‘yinlar», «Munozara-ringi», «Yechimlar daraxti», «Sinkveyn», «Klaster», «Kubiklar», «B-B-B», «Zigzag» va boshqa shakllarini misol qilib keltirish mumkin.

Bugungi kunda tadqiqotchi olimlar kichik guruhlarda ishlash an’anaviy frontal o‘qitishdan quyidagi jihatlari bilan ajralib turadi, deyilar:

1. Guruhdagi ishda o‘quvchilar faol ishtirok etadilar, o‘ziga berilgan topshiriq ustida mustaqil fikrlab, ishlaydilar.

2. Guruh ishida o‘quvchilar o‘z o‘rtoqlari bilan birgalikda ishtirok etadilar. Ular o‘zgalar tomonidan bildirgan fikr-mulohazalarni birgalikda muhokama qiladilar. Fikrlarni tushunishga erishish uchun o‘quvchilar bir-birlarini e’tibor bilan tinglashga o‘rganadilar. Bir-birlariga savollar beradilar va o‘zaro yordamlashishga odatlanadilar.

3. Alohida iqtidorga ega bo‘lgan o‘quvchilar guruhdoshlarining e’tiborlarini jalb qilmagan holda o‘z bilimdonliklarini namoyon qilishga erishadilar. Ba’zi o‘quvchilar o‘zgalarning «o‘zini ko‘rsatmoqchi», «o‘qituvchining erkatoyi» kabi so‘zlarni eshitishni istamay, o‘z qobiliyatini ko‘rsatishdan cho‘chidi. Guruhli ishlash jarayonida esa bu muammo o‘z-o‘zidan bartaraf etiladi. A’lochi o‘quvchilar

esa o‘z bilimlari va tajribalaridan guruhdoshlari bahramand bo‘layotganligidan ruhlanadilar.

O‘quvchilar guruhda ishlash davomida o‘zlarini ancha erkin tutadilar. Noto‘g‘ri javob berib, uyalishdan cho‘chiydigan bolalar ham o‘z bilimini namoyish qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. U o‘zi fikri boshqalar tomonidan qadrlanayotganligiga ishonch hosil qiladi. Bu jarayonda sinfdagi tortinchoq o‘quvchilar ham ancha faollashadilar. Guruh bo‘lib ishlash ularda o‘zlariga ishonch hissini tug‘diradi. 4-5 o‘quvchidan iborat guruhda tortinchoq o‘quvchi o‘zini 34-35 o‘quvchi oldida javob berish holatidan ko‘ra erkinroq sezadi.

Ta‘lim jarayonida guruhlarda ishlash joyini tayyorlash ham muhim ahamiyatga ega. Guruhlardagi ish odatdagi sinf joylashishiga o‘zgartirish kiritishni talab qiladi. Quyidagilarga e‘tibor qaratish kerak bo‘ladi:

1. Guruh qanday ish bilan mashg‘ul bo‘ladi;
2. Kichik maktab yoshidagi o‘quvchilar sinfdagi yura olishlari mumkin bo‘lsin;
3. Guruh o‘quvchilari bir-birlarini ko‘rishlari va tinglashlari mumkin bo‘lsin;
4. Guruhlarga iloji boricha rang-barang didaktik materiallar tarqatilishi kerak;
5. Boshqa turli qo‘llanma va materiallardan foydalanish qulay bo‘lsin.

Guruhlarga topshiriqlar yozma yo‘riqnoma shaklida berilganda, u quyidagi talablarga javob berishi kerak: yo‘riqnoma har bir o‘quvchiga tushunarli tilda yozilishi, o‘quvchi o‘qituvchi yordamisiz foydalana olishi uchun aniq va mufassal bo‘lishi; topshiriq bilan birga yozma ishni bajarish uchun kerakli material va varoqlar berilishi; kutiladigan natijalar aniq ko‘rsatilishi lozim.

O‘quvchilar guruhda ishlash davomida quyidagilarga rioya qilishlari lozim:

1. Topshiriqlarni bajarishda guruhning barcha a‘zolari bilan teng ishtirok etish;
2. Har bir o‘quvchi zarur bo‘lganda o‘qituvchidan kerakli yordam olishi;
- har bir o‘quvchi o‘rtoqlariga ko‘maklashishi;
3. Guruhning har bir a‘zosi guruhdoshlarining fikrini tinglashi kerak.

Ta‘lim oluvchilarni guruhlarga belgilari bo‘yicha (a) ixtiyoriy yoki noformal belgilari bo‘yicha tuzilgan aralash guruhli; o‘quv darajasi yutuqlari bo‘yicha; psixologik jihatdan bir-biriga to‘g‘ri kelishi darajasi bo‘yicha), soni bo‘yicha (a) 2-5 kishilik - uncha katta bo‘lmagan vazifalarni bajarish uchun; b) 5 - 7 kishilik - murakkab vazifalar uchun); vaqt bo‘yicha bo‘lish mumkin.

Dastlab sinflarda guruh o‘qituvchi tomonidan tuziladi. Keyinchalik o‘quvchilarda guruhda ishlash ko‘nikmasi hosil bo‘lgach, ular bilan turli didaktik

o‘yinlar, dars munozaralari tashkil qilish mumkin. Guruh tuzishning bir qator usullari mavjud. Ular jumlasiga «Sherigingni top», «Cho‘p tanlash», «Yoqtirganingni tanla» metodlarini kiritish mumkin. Birinchi marta guruh sharoitida ishlashni tashkil qilib, o‘quvchilarni bunday ishlashga ko‘niktirib olgandan so‘ng o‘qituvchi guruhni tashkil qilishning turli shakllaridan, o‘yin usullaridan foydalanishi mumkin.

Guruh tuzishning «Sherigingni top» usuli. Sinf o‘quvchilari to‘rtta kichik guruhga ajratiladi. Bunda o‘quvchilar guruhlarga birlashishi uchun fasl, ertakdagi qahramonlar nomlari qayd etilgan kartochkalarni olishadi. Masalan, “Yoz”, “Kuz”, “Qish”, “Bahor” kabi so‘zlar qayd qilingan kartochkalarni olgan o‘quvchilar to‘rt fasl nomi bo‘yicha to‘rtta guruhga bo‘linishadi yoki ertak qahramonlari «Rustamxon», “Donishmand”, “Olim”, “Bog‘bon” kabi so‘zlar yozilgan kartochkalar ham o‘quvchilarni guruhlarga birlashtirishga xizmat qiladi. Mana shu tarzda guruh tuzish mumkin.

O‘quvchilar kichik guruhlarda ishlaganda interfaol metodlardan foylanishlari maqsadga muvofiq. Bu metodlar bugungi kunning zamonaviy metodlari hisoblanib, ularni qo‘llash natijasida o‘quvchilarda aqliy faollik o‘sadi, tashabbuskorlik shakllanadi, xotiralari ishga tushadi, o‘z fikrlarini og‘zaki bayon qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat.- TDPU, 2003.
2. Azizxo‘jayeva N. O‘qituvchi tayyorlashning pedagogik texnologiyasi.- TDPU, 2000.
3. Ishmuhammedov R. Ta’limda innovatsion texnologiyalar. - T., 2008.

Research Science and
Innovation House

